

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка  
Навчально-науковий інститут архітектури та будівництва  
Кафедра автомобільних доріг, геодезії, землеустрою та сільських будівель

**ЗАТВЕРДЖУЮ**  
Перший проректор –  
проректор з науково-педагогічної роботи

\_\_\_\_\_ Б.О. Коробко

« \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2019 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**ЗЕМЛЕУСТРІЙ**

(назва навчальної дисципліни)

підготовки **бакалавра**

(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності **193 «Геодезія та землеустрій»**

(шифр і назва спеціальності)

**Робоча програма навчальної дисципліни «Землеустрій» для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» усіх форм навчання.**

**Розробники:** Тимошевський В.В.,  
доцент кафедри автомобільних доріг, геодезії, землеустрою  
та сільських будівель, кандидат технічних наук, доцент

Ільченко В.В.,  
доцент кафедри автомобільних доріг, геодезії, землеустрою  
та сільських будівель, кандидат технічних наук, доцент

**Погоджено**

Керівник групи забезпечення спеціальності \_\_\_\_\_ Г.І Шарий

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри автомобільних доріг,  
геодезії, землеустрою та сільських будівель

**Протокол від « 30 » серпня 2019 р. № 1**

Завідувач кафедри автомобільних доріг,  
геодезії, землеустрою та сільських будівель \_\_\_\_\_ Т.П. Литвиненко

« \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2019 р.

Схвалено навчально-методичною радою інституту архітектури та будівництва

**Протокол від « 09 » вересня 2019 р. № 2**

Голова навчально-методичної ради \_\_\_\_\_ В.Ф. Пенц

« \_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2019 р.

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни			
		форма навчання <i>денна</i>		форма навчання <i>заочна</i>	
Кількість кредитів – 12	Галузь знань 19 Архітектура і будівництво	Обов'язкова			
Загальна кількість годин – 360 (180/180)					
Модулів – 2	Спеціальність 193 „Геодезія та землеустрій”	Рік підготовки:			
Змістових модулів – 4		3	3	3	3
		Семестр			
	5	6	5	6	
Індивідуальне завдання: <u>Курсовий проект</u> (5-й семестр) на тему: "Проект землеустрою щодо організації нових і впорядкування існуючих землеволодінь та землекористувань" – 50 год. <u>Курсова робота</u> (6-й семестр) на тему: "Землевпорядні вишукування для складання проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь" – 50 год.	Ступінь вищої освіти <u>бакалавр</u>	Лекції			
		24	26		
		Практичні, семінарські			
		Лабораторні			
		40	40		
		Самостійна робота			
		66	64	130	130
		Індивідуальна робота:			
		50	50	50	50
Вид контролю:					
екзамен	екзамен	екзамен	екзамен		

**Примітка.**

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 130/230

для заочної форми навчання – -/360

## 2. Мета й завдання вивчення дисципліни

**Мета** вивчення дисципліни – формування у студентів системи теоретичних знань і набуття практичних навичок із землеустрою, розроблення землевпорядної документації і проектів землеустрою сільськогосподарських землеволодінь і землекористувань, землеволодінь і землекористувань несільськогосподарського призначення та громадян для досягнення загальносуспільного або громадського інтересу та спланувати землекористування так, щоб урахувати інтереси суспільства, окремих груп або осіб щодо земельних інтересів та гарантувати безпеку і загальний добробут громадян.

## 3. Передумови для вивчення дисципліни

Вивчення курсу «Землеустрій» забезпечується дисциплінами «Геодезія» та «Топографія».

## 4. Очікувані результати навчання з дисципліни

Завданням дисципліни „Землеустрій” є вивчення закономірностей організації раціонального використання та охорони землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва з метою прискорення темпу росту продуктивності праці на основі досягнень науково-технічного прогресу і раціонального поєднання інших видів ресурсів (трудових, фінансових тощо). Вивчення досвіду щодо планування землекористування країнами Європейського Союзу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

### **знати:**

- призначення та завдання землеустрою;
- зміст та принципи землеустрою;
- методикę землеустрою;
- технології, що застосовуються в землеустрої;
- прогнозу та проектну документацію щодо використання і охорони земель;
- особливості створення землеволодінь і землекористувань в ринкових умовах;
- особливості розвитку землеустрою в інших країнах;
- перспективи розвитку землеустрою в Україні і його основних напрямків вдосконалення.

### **вміти:**

- одержати, обробити, провести аналіз і дати оцінку показникам щодо стану використання земельних ресурсів;
- оптимізувати структуру землеволодінь та землекористувань;
- усувати недоліки землеволодінь та землекористувань;
- визначати просторові характеристики землеволодінь та землекористувань;
- встановити тенденції та напрямки розвитку землеустрою в Україні та зарубіжних країнах;
- використовувати набуті знання із землеустрою при вивченні землевпорядного проектування, земельного кадастру, земельного права, управління земельними ресурсами, геодезичних робіт при землеустрої, прогнозування використання земель та інших спеціальних дисциплін, при розробці дипломних проектів (кваліфікаційних робіт), виконанні магістерських робіт та при курсовому проектуванні.

## 5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний поріг рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
60-63	Е	Достатньо	Студент має певні знання матеріалу, передбаченого робочою програмою, володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній, що є мінімально допустимим у всіх складових навчальної дисципліни

## 6. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни «Землеустрій» є:

- курсовий проект;
- розрахунково-графічна робота;
- екзамен.

## 7. Програма навчальної дисципліни

### Модуль 1. Теоретико-методологічні основи землеустрою

#### Змістовий модуль 1. Система землеустрою.

**Тема 1.** Програма раціонального використання і охорони земельних ресурсів та завдання землеустрою в ринкових умовах.

**Тема 2.** Просторовий розвиток країн Європейського Союзу. Сталий розвиток землекористування.

*Лабораторне заняття №1*

**Тема 3.** Теоретичні основи землеустрою – методологічні питання.

*Лабораторне заняття №2*

**Тема 4.** Теоретичні основи землеустрою – методики і технології.

*Лабораторне заняття №3*

**Тема 5.** Поняття, завдання, зміст та принципи територіального землеустрою.

*Лабораторне заняття №4*

**Тема 6.** Земельні ресурси України. Прогнозна та передпроектна документація з використання і охорони земель.

*Лабораторне заняття №4*

**Тема 7.** Особливості створення землеволодінь і землекористувань при проведенні земельної реформи. Оптимальні та раціональні розміри агроформувань.

*Лабораторне заняття №5*

#### Змістовий модуль 2. Розроблення землевпорядної документації і проектів землеустрою

**Тема 8.** Створення та впорядкування системи землеволодінь і землекористувань.

*Лабораторне заняття №6*

**Тема 9.** Створення та впорядкування землекористувань сільськогосподарських підприємств.

*Лабораторне заняття №7*

**Тема 10.** Створення та впорядкування землеволодінь і землекористувань громадян.

*Лабораторне заняття №8*

**Тема 11.** Створення та впорядкування землекористувань і землеволодінь несільськогосподарського призначення.

*Лабораторне заняття №9*

**Тема 12.** Проекти землеустрою щодо встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних утворень, меж міст і інших населених пунктів.

*Лабораторне заняття №10, 11*

**Тема 13.** Питання охорони земель і навколишнього середовища при землеустрої. Рекультивация земель.

*Лабораторне заняття №12, 13*

**Тема 14.** Здійснення проектів землеустрою.

*Лабораторне заняття №14, 15*

**Модуль 2. Підготовчі і обстежувальні роботи для складання проектів землеустрою****Змістовий модуль 3. Польові та камеральні підготовчі роботи**

**Тема 15.** Способи складання планів землекористувань.

*Лабораторне заняття №1*

**Тема 16.** Способи та точність вирахування площ у землеустрої.

*Лабораторне заняття №2*

**Тема 17.** Автоматизовані системи проектування. Геоінформаційні системи.

*Лабораторне заняття №3*

**Тема 18.** Системно-діагностичний аналіз господарської діяльності підприємства, перспективи його розвитку.

*Лабораторне заняття №4*

**Тема 19.** Польове землевпорядне обстеження.

*Лабораторне заняття №5*

**Тема 20.** Завдання на складання проекту землеустрою.

*Лабораторне заняття №6*

**Змістовий модуль 4. Організація раціонального використання та охорони земель.**

**Тема 21.** Охорона земель в контексті забезпечення сталого розвитку землекористування.

*Лабораторне заняття №7*

**Тема 22.** Зонування та диференційне використання орних земель.

*Лабораторне заняття №8*

**Тема 23.** Консервація земель.

*Лабораторне заняття №9, 10*

**Тема 24.** Економічне, екологічне та соціальне обґрунтування проектних рішень в землеустрої.

*Лабораторне заняття №11, 12*

## 8. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лб	інд	с.р.		л	п	лб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Модуль 1. Теоретико-методологічні основи землеустрою</b>												
<b>Змістовий модуль 1. Система землеустрою</b>												
Тема 1. Програма раціонального використання і охорони земельних ресурсів та завдання землеустрою в ринкових умовах	10	2		2	2	4	8				2	6
Тема 2. Просторовий розвиток країн Євросоюзу. Сталий розвиток землекористування	10	2		2	2	4	8				2	6
Тема 3. Теоретичні основи землеустрою – методологічні питання землевпорядного проектування	16	2		4	4	6	14				4	10
Тема 4. Теоретичні основи землеустрою – методики і технології	14	2		2	4	6	14				4	10
Тема 5. Поняття, завдання, зміст та принципи територіального землеустрою	16	2		4	4	6	14				4	10
Тема 6. Земельні ресурси України. Прогнозна та передпроектна документація з використання і охорони земель	12			2	4	6	14				4	10
Тема 7. Особливості створення землеволодінь і землекористувань при проведенні земельної реформи. Оптимальні та раціональні розміри агроформувань	14	2		2	4	6	14				4	10
<b>Разом за змістовим модулем 1</b>	<b>92</b>	<b>12</b>	<b>0</b>	<b>18</b>	<b>24</b>	<b>38</b>	<b>86</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>24</b>	<b>62</b>



1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Змістовий модуль 2. Розроблення землепорядної документації і проектів землеустрою</b>												
Тема 8. Створення та впорядкування системи землеволодінь і землекористувань при територіальному землеустрої	14	2		4	4	4	14				4	10
Тема 9. Створення та впорядкування землекористувань сільськогосподарських підприємств	14	2		4	4	4	14				4	10
Тема 10. Створення та впорядкування землеволодінь і землекористувань громадян	14	2		4	4	4	14				4	10
Тема 11. Створення та впорядкування землекористувань і землеволодінь несільськогосподарського призначення	14	2		4	4	4	14				4	10
Тема 12. Проекти територіального землеустрою щодо встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних утворень, меж міст і інших населених пунктів	12	2		2	4	4	14				4	10
Тема 13. Питання охорони земель і навколишнього середовища при територіальному землеустрої. Рекультивация земель	12	2		2	4	4	14				4	10
Тема 14. Здійснення проектів землеустрою	8			2	2	4	10				2	8
<b>Разом за змістовим модулем 2</b>	<b>88</b>	<b>12</b>	<b>0</b>	<b>22</b>	<b>26</b>	<b>28</b>	<b>94</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>26</b>	<b>68</b>
<b>Всього за модулем 1</b>	<b>180</b>	<b>24</b>	<b>0</b>	<b>40</b>	<b>50</b>	<b>66</b>	<b>180</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>50</b>	<b>130</b>

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Модуль 2. Підготовчі і обстежувальні роботи для складання проектів землеустрою</b>												
<b>Змістовий модуль 3. Польові та камеральні підготовчі роботи</b>												
Тема 15. Способи складання планів землекористувань.	16	2		4	4	6	15				5	10
Тема 16. Способи та точність вирахування площ у землеустрої.	16	2		4	4	6	17				5	12
Тема 17. Автоматизовані системи проектування. Геоінформаційні системи.	20	4		4	6	6	17				5	12
Тема 18. Системно-діагностичний аналіз господарської діяльності підприємства, перспективи його розвитку.	18	4		4	4	6	17				5	12
Тема 19. Польове землевпорядне обстеження.	16	2		4	4	6	17				5	12
Тема 20. Завдання на складання проекту землеустрою.	16	2		4	4	6	17				5	12
<b>Разом за змістовим модулем 3</b>	<b>102</b>	<b>16</b>	<b>0</b>	<b>24</b>	<b>26</b>	<b>36</b>	<b>100</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>30</b>	<b>70</b>

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Змістовий модуль 4. Організація раціонального використання та охорони земель</b>												
Тема 21. Охорона земель в контексті забезпечення сталого розвитку землекористування.	18	2		4	6	6	20				5	15
Тема 22. Зонування та диференційне використання орних земель.	18	2		4	6	6	20				5	15
Тема 23. Консервація земель.	20	2		4	6	8	20				5	15
Тема 24. Економічне, екологічне та соціальне обґрунтування проектних рішень в землеустрої.	22	4		4	6	8	20				5	15
<b>Разом за змістовим модулем 4</b>	<b>78</b>	<b>10</b>	<b>0</b>	<b>16</b>	<b>24</b>	<b>28</b>	<b>80</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>20</b>	<b>60</b>
<b>Всього за модулем 2</b>	<b>180</b>	<b>26</b>	<b>0</b>	<b>40</b>	<b>50</b>	<b>64</b>	<b>180</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>50</b>	<b>130</b>
<b>Всього</b>	<b>360</b>	<b>50</b>	<b>0</b>	<b>80</b>	<b>100</b>	<b>130</b>	<b>360</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>100</b>	<b>260</b>

#### 9. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
	Практичні заняття не передбачені		

## 10. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
	<b>Модуль 1</b>		
1.	Вивчення природних соціально-економічних та екологічних умов території на якій здійснюються заходи із землеустрою	2	
2.	Аналіз стану використання земельних ресурсів в межах території, що впорядковується	2	
3.	Аналіз матеріалів роздержавлення, приватизації та паювання земель в межах території, що впорядковується	2	
4.	Вивчення та аналіз матеріалів проекту землеустрою щодо паювання земель	2	
5.	Створення нових та впорядкування існуючих землекористувань с.-г. підприємств	4	
6.	Обґрунтування проектних рішень щодо створення та впорядкування землекористувань с.-г. підприємств	2	
7.	Обґрунтування проектів землеустрою щодо створення і впорядкування землекористувань с.-г. підприємств	2	
8.	Створення землеволодінь і землекористувань громадян.	4	
9.	Формування землеволодінь особистих селянських господарств.	2	
10.	Створення землекористувань фермерських господарств	4	
11.	Створення землеволодінь фермерських господарств	2	
12.	Обґрунтування проектних рішень щодо створення землекористувань і землеволодінь громадян	2	
13.	Технічне проектування для перенесення проектів землеустрою в натуру	4	
14.	Підготовка даних для перенесення проектів землеустрою в натуру і видача державних актів	4	
15.	Підготовка текстових та оформлення графічних матеріалів до проектів землеустрою щодо створення нових та впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань сільськогосподарських підприємств і громадян	2	
	<b>Разом за модулем 1</b>	<b>40</b>	
	<b>Модуль 2</b>		
1.	Побудова плану землекористування	4	
2.	Вирахування координат поворотних точок землекористування	4	
3.	Коригування плану землекористування в програмному комплексі AutoCAD	4	
4.	Вирахування площ контурів	4	
5.	Вирахування площ контурів за допомогою надбудови комплексу AutoCAD	4	
6.	Зонування орних земель	2	
7.	Створення картограми агровиробничих груп ґрунтів	4	
8.	Створення картограми крутості схилів	4	
9.	Створення картограми схилів земель	4	
10.	Вивчення економічних та природно-кліматичних умов господарювання	2	
11.	Польове землевпорядне обстеження	2	
12.	Складання завдання на розробку проекту землеустрою	2	
	<b>Разом за модулем 2</b>	<b>40</b>	
	<b>Всього</b>	<b>80</b>	

## 11. Самостійна робота

Метою самостійної роботи студента є: навчитися користуватися бібліотечними фондами і каталогами, працювати з історичними та літературними джерелами, складати конспекти, аналізувати матеріал, порівнювати різні наукові концепції та робити висновки.

Види самостійної роботи студента:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- підготовка до семінарських занять;
- опрацювання тем курсу, які виносяться на самостійне вивчення, за списками літератури, рекомендованими в робочій навчальній програмі дисципліни;
- підготовка до виконання модульної контрольної роботи (тестування);
- відвідування консультацій (згідно графіку консультацій кафедри);
- підготовка до складання іспиту за контрольними питаннями.

### Питання для самостійного вивчення студентами

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
	<b>Модуль 1</b>		
1.	Оформлення результатів вивчення природних соціально-економічних та екологічних умов території на якій здійснюються заходи із землеустрою	14	
2.	Оформлення та аналіз результатів оцінки використання земельних ресурсів	14	
3.	Складання експлікацій земель за угіддями новостворених агроформувань	14	
4.	Розрахунок кількості і розміру земельних часток (паїв) в межах ділянки, що підлягає поділу	14	
5.	Технологічна характеристика запроєктованих ділянок	10	
	<b>Разом за модулем 1</b>	<b>66</b>	
	<b>Модуль 2</b>		
1.	Оформлення креслення контурів землекористування	11	
2.	Складання експлікації земель за угіддями	11	
3.	Оформлення картограми	11	
4.	Складання відомості землевпорядного обстеження території	11	
5.	Розміщення системи сівозмін	10	
6.	Оформлення креслення землевпорядного обстеження	10	
	<b>Разом за модулем 2</b>	<b>64</b>	
	<b>Всього</b>	<b>130</b>	

## 12. Індивідуальне завдання

Тематика курсового проекту (модуль 1) на тему:

### «Проект землеустрою щодо організації нових і впорядкування існуючих землеволодінь та землекористувань»

#### Текстова частина:

Вступ

Розділ 1. Системно-діагностичний аналіз використання земель на території, що впорядковується

Розділ 2. Створення землекористувань сільськогосподарських підприємств

Розділ 3. Створення землекористувань та землеволодінь громадян

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

#### Графічні матеріали:

1. Проект землеустрою щодо організації нових та впорядкування існуючих землекористувань сільськогосподарських підприємств

2. Проект землеустрою щодо організації нових та впорядкування існуючих землеволодінь та землекористувань громадян

Тематика розрахунково-графічної роботи (модуль 2) на тему:

### «Землевпорядні вишукування для складання проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь»

#### Текстова частина:

Вступ

Розділ 1. Складання проектного плану і обчислення площ земельних угідь

Розділ 2. Природно-кліматична та економічна характеристика господарства та його землекористування, перспективи розвитку виробництва

Розділ 3. Землевпорядні обстеження території землекористування

Розділ 4. Розробка завдання на складання проекту землеустрою сільськогосподарського підприємства

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

#### Графічні матеріали:

1. Креслення контурів

2. Картограма агропромислових груп ґрунтів, крутості схилів та еколого-технологічних груп ґрунтів

3. Креслення землевпорядного обстеження території

### **13. Методи навчання**

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, семінарські заняття, поза аудиторна робота. Під час проведення занять використовуються засоби наочності (зокрема плакати, мультимедійні презентації, наочні таблиці, малюнки, схеми, моделі, відеофільми). Практичні заняття головним чином спрямовано на опанування методами розв'язання типових завдань, які найчастіше зустрічаються у практичній роботі землевпорядного виробництва.

### **14. Методи контролю**

Поточний контроль успішності засвоєннями студентами навчального матеріалу може здійснюватися шляхом опитування й оцінювання знань студентів під час семінарських занять, оцінювання виконання студентами самостійної роботи та індивідуальних завдань, проведення і перевірки письмових контрольних робіт, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань студентів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому семінарському занятті. Модульний контроль є частиною поточного контролю і має на меті перевірку засвоєння студентом певної сукупності знань та вмінь, що формують відповідний модуль. Він реалізується шляхом проведення спеціальних контрольних заходів (у формі тестування чи написання студентами контрольних робіт), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок аудиторних занять, під час групових консультацій або ж за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу студентів. На підставі результатів модульного контролю здійснюється міжсесійний контроль (атестація).

Підсумковий контроль здійснюється у формі семестрового екзамену.

## 15. Розподіл балів, які отримують студенти

### I) підсумкова семестрова оцінка

Підсумкова семестрова оцінка на 5-му семестрі визначається за формулою:

Підсумкова оцінка = (Сума балів за Змістовний модуль 1)  $\times$  0,25 + (Сума балів за Змістовний модуль 2)  $\times$  0,25 + (Сума балів, отриманих на екзамені)  $\times$  0,5 проведення екзамену у 5-му семестрі

Поточне тестування та самостійна робота		Підсумковий тест (екзамен)	Сума
модуль 1		100 $\times$ 0,5	100
ЗМ 1	ЗМ 2		
*100	100		
T1 – T7	T8 – T14		
**100 $\times$ 0,25	100 $\times$ 0,25		

\* - максимальна кількість балів по кожному з модулів, максимальна сума балів з заліку складає 100.

\*\* - кількість балів, що складаються у підсумкову

Підсумкова семестрова оцінка на 6-му семестрі визначається за формулою:

Підсумкова оцінка = (Сума балів за Змістовний модуль 3)  $\times$  0,2 + (Сума балів за Змістовний модуль 4)  $\times$  0,15 + (Сума балів, отриманих за РГР)  $\times$  0,15 + (Сума балів, отриманих на екзамені)  $\times$  0,5

Поточне тестування та самостійна робота		РГР	Підсумковий тест (екзамен)	Сума
модуль 2		100 $\times$ 0,15	100 $\times$ 0,5	100
ЗМ 3	ЗМ 4			
*100	100			
T15 – T20	T21 – T24			
**100 $\times$ 0,20	100 $\times$ 0,15			

\* - максимальна кількість балів по кожному з модулів, максимальна сума балів з екзамену складає 100.

\*\* - кількість балів, що складаються у підсумкову

### II) оцінювання курсової роботи (проекту)

Підсумкова оцінка у 5-му семестрі за курсовий проект визначається за формулою:

Підсумкова оцінка = (Сума балів за Розділ I)  $\times$  0,10 + (Сума балів за Розділ II)  $\times$  0,15 + (Сума балів за Розділ III)  $\times$  0,10 + (Сума балів, отриманих за створення графічної частини проекту)  $\times$  0,15 + (Сума балів, отриманих при захисті курсової роботи)  $\times$  0,5

### Проведення захисту курсового проекту у 5-му семестрі

Виконання курсової роботи				Захист курсової роботи	Сума
модуль 1				100	100
Розділ I	Розділ II	Розділ III	Графічна частина		
*100	100	100	100		
**100 $\times$ 0,10	100 $\times$ 0,15	100 $\times$ 0,10	100 $\times$ 0,15		

\* - максимальна кількість балів по кожному з розділів, максимальна сума балів з захисту складає 100.

\*\* - кількість балів, що складаються у підсумкову

Максимальна оцінка у 6-му семестрі за розрахунково-графічну роботу складає балів 15 балів і враховується при підрахунку підсумкової оцінки.



## Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, диференційованого заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	<b>A</b>	відмінно
82-89	<b>B</b>	добре
74-81	<b>C</b>	
64-73	<b>D</b>	
60-63	<b>E</b>	задовільно
35-59	<b>FX</b>	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	<b>F</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка **"відмінно"** – **90-100 балів** – виставляється студенту, який при відповіді на запитання показав усебічні, систематизовані, глибокі знання програмного матеріалу, правильно та повністю виконав поставлене завдання, уміє грамотно інтерпретувати одержані результати, продемонструвати знання основної і додаткової літератури, передбачені на рівні творчого використання.

Оцінка **"добре"** – **75-89 балів** – виставляється студенту, якщо при відповіді на запитання він виявив повне знання програмного матеріалу, передбачене на рівні аналогічного відтворення, правильно виконав поставлене завдання, показав володіння практичними вміннями та навичками, але припустився окремих несуттєвих помилок, які не мають принципового значення.

Оцінка **"задовільно"** – **60-74 балів** – виставляється, якщо при відповіді на запитання студент виявив повні знання основного програмного матеріалу в обсязі, що необхідний для подальшого навчання і роботи, у цілому впорався з поставленим завданням, але при цьому окремими вміннями та навичками володів невпевнено, припустився незначних помилок в арифметичних розрахунках, демонстрував здатність упоратися з виконанням завдань, передбачених програмою на рівні репродуктивного відтворення.

Оцінка **"незадовільно"** – **35-59 балів** – виставляється, якщо при відповіді на запитання студент виявив серйозні прогалини в знаннях основного матеріалу, зробив принципові помилки, не зміг розв'язати задачу і провести розрахунки тощо.

### Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них до 50 балів студент може отримати впродовж семестру, решта 50 балів припадає на підсумковий контроль.

**1. Поточний контроль.** Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються наступним чином (розподіл орієнтовний):

- робота на семінарських заняттях (відповіді на семінарах, а в разі їх пропусків з поважної причини – індивідуальні співбесіди на консультаціях за темами відповідних семінарських занять) – до 50 балів).

Присутність на лекціях і семінарах не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів, при тривалій відсутності студента на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Студент, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 25 балів), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

**2. Підсумковий контроль** Підсумковим контролем є екзамен. Він здійснюється у формі письмового тесту відповідно до вимог Положення «Про семестровий контроль у ПолтНТУ».

**Питання для самоконтролю та перевірки (Модуль 1)**

1. Поняття землеустрою і його місце в системі землеустрою.
2. Об'єкт і предмет землеустрою, як галузі наукового знання.
3. Методи землеустрою, що застосовуються при складанні проектів землеустрою.
4. Принципи землеустрою.
5. Зміст землеустрою.
6. Класифікація проектів і стадійність в проектуванні.
7. Проектна документація, основи технології проектування.
8. Організація проектування.
9. Земельна реформа і завдання землеустрою.
10. Земельний фонд України як об'єкт земельної реформи і територіального землеустрою.
11. Поняття завдання та зміст територіального землеустрою при проведенні земельної реформи.
12. Сутність територіального землеустрою як сукупності правових, економічних, соціальних і інших заходів.
13. Основні принципи землевпорядного проектування якими керуються при територіальному землеустрою.
14. Різновиди територіального землеустрою та основи їх виділення.
15. Політика Європейського Союзу щодо просторового розвитку.
16. Сутність формування землекористування в Європейському Союзі.
17. Розмір землекористування в умовах ринкової економіки.
18. Землевпорядний консалтинг та землевпорядне обслуговування сільськогосподарських підприємств.
19. Форми проведення територіального землеустрою. Поняття про сталість землеволодінь і землекористувань.
20. Прогнози і перед проектні матеріали, які використовуються при територіальному землеустрою.
21. Державна і регіональні програми використання і охорони земель.
22. Схема землеустрою, техніко-економічне обґрунтування використання та охорони земельних ресурсів області.
23. Схема землеустрою адміністративного району, її зміст і значення.
24. Зміст, порядок складання і обґрунтування робочих проектів землювання малопродуктивних угідь.
25. Особливості територіального землеустрою в умовах здійснення земельної реформи,
26. Завдання і принципи формування землеволодінь і землекористувань с.-г. підприємств.
27. Поняття землеволодіння і землекористування, його характеристика і значення.
28. Правова і економічна сутність землеволодіння (землекористування) с.-г. підприємства.
29. Забезпечення тісних внутрішніх і зовнішніх зв'язків між чинниками виробництва при формуванні землекористувань с.-г. підприємств.
30. Формування землекористувань недержавних с.-г. підприємств при реформуванні існуючих господарств.
31. Можливі форми господарсько-правових утворень при реформуванні с.-г. підприємств.
32. Поняття раціонального (оптимального) землекористування с.-г. підприємств.
33. Складові частини проекту формування землекористування с.-г. підприємства.
34. Поняття і види недоліків землеволодінь і землекористувань с.-г. підприємств.
35. Характеристика основних недоліків землеволодінь (землекористувань) с.-г. підприємств.
36. Недоліки розмірів і просторового розміщення с.-г. землеволодіння (землекористування).
37. Недоліки складу, якості і співвідношення угідь, розміщення засобів виробництва нерозривно зв'язаних з землею землекористувань с.-г. підприємств.
38. Визначення коефіцієнтів компактності, протяжності (витягнутості) і розчленованості території землекористування.
39. Зміст проектів удосконалення землекористувань с.-г. підприємств.
40. Основні способи усунення недоліків землеволодінь (землекористувань) с.-г. підприємств.

41. Економічне обґрунтування проектних рішень (варіантів) усунення недоліків с.-г. землекористування.
42. Особливості формування землекористувань с.-г. підприємств при проведенні земельної реформи.
43. Поняття про формування території і встановлення меж сільських (селищних) рад.
44. Зміст проектів встановлення меж сільських населених пунктів.
45. Поняття про роздержавлення і приватизацію земель с.-г. підприємств і організацій.
46. Формування землекористувань колективних сільськогосподарських підприємств при складанні проектів роздержавлення і приватизації земель.
47. Позитивні і негативні наслідки формування землеволодінь і землекористувань колективних сільськогосподарських підприємств в Україні.
48. Зміст робіт по паюванню земель переданих у колективну власність с.-г. підприємствам і організаціям.
49. Зміст матеріалів схеми поділу земель колективної власності на земельні частки (паї).
50. Формування землеволодінь і землекористувань новостворюваних господарських структур при реформуванні існуючих підприємств.
51. Виділення ділянок першочергового паювання і складання проектів організації їх території.
52. Порядок передачі власникам сертифікатів земельних часток (паїв) в натурі і можливі варіанти розпорядження ними.
53. Уточнення площі с.-г. угідь, що підлягають приватизації, при складанні схеми поділу земель колективної власності на земельні частки (паї).
54. Уточнення розрахунку вартості і розміру земельних часток (паїв) при передачі їх в натурі власникам сертифікатів.
55. Формування природних територій в агроландшафтах при складанні схеми поділу земель колективної власності на земельні частки (паї).
56. Визначення площі с.-г. угідь, що підлягають консервації, при складанні схеми поділу земель колективної власності на земельні частки (паї).
57. Формування землеволодінь і землекористувань в межах території сільської (селищної) ради.
58. Обґрунтування розмірів землекористувань новостворюваних агро формувань.
59. Основні техніко-економічні показники проектів формування землекористувань с.-г. підприємств.
60. Матеріали розробленої при проведенні земельної реформи проектної документації, які використовуються при формуванні землеволодінь і землекористувань.
61. Формування землеволодінь і землекористувань громадян.
62. Формування землеволодінь і землекористувань особистих селянських господарств громадян.
63. Формування землекористувань фермерських господарств.
64. Формування землеволодінь садівничих кооперативів.
65. Види землекористувань несільськогосподарського призначення.
66. Принципи пріоритету с.-г. землекористування та їх дотримання при відводах земель.
67. Вимоги щодо створення землекористування несільськогосподарського призначення.
68. Стадії і складові частини проекту створення землекористувань несільськогосподарського призначення.
69. Складання і економічне обґрунтування проектів створення землекористувань несільськогосподарського призначення.
70. Зміст проектів встановлення меж сільських населених пунктів.
71. Поняття про встановлення та зміну меж міст та інших населених пунктів.
72. Поняття про рекультивуацію порушених земель і землювання малопродуктивних угідь.
73. Етапи рекультивації порушених земель.
74. Основні напрямки рекультивації земель.
75. Зміст робочих проектів рекультивації земель.

76. Зміст текстових і графічних матеріалів, схеми поділу земель колективної власності на земельні частки (паї).
77. Здійснення проектів територіального землеустрою. Технічне і юридичне оформлення землеволодіння (землекористування).
78. Геодезичне забезпечення робіт при територіальному землеустрої.
79. Проектування земельних часток (паїв) в умовах різноякісних земель.
80. Охорона земель і навколишнього середовища при формуванні землеволодінь і землекористувань с.-г. підприємств.
81. Природоохоронні заходи при формуванні землекористувань несільськогосподарського призначення.
82. Міжгалузевий характер територіального землеустрою.
83. Особливості територіального землеустрою в районах зрошуваного землеробства.
84. Особливості територіального землеустрою в умовах осушення земель.
85. Визначення і використання середньозважених відстаней при аналізі просторових умов землеволодінь і землекористувань.
86. Показники, якими характеризують просторові умови землекористувань с.-г. підприємств.
87. Поняття про проекти землеустрою щодо встановлення меж з особливим режимом використання.
88. Поняття про проекти землеустрою щодо встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних утворень.

### **Питання для самоконтролю та перевірки (Модуль 2)**

1. Значення раціонального використання та охорони земель та екологічнобезпечної системи землекористування.
2. Склад сільськогосподарських земель України та їх якісний стан. Стан землекористування сільськогосподарських підприємств
3. Продуктивне використання земель, його характеристика. Системи і способи використання сільськогосподарських угідь.
4. Пріоритет сільськогосподарського використання земель. Принципи раціонального використання земель.
5. Поняття про землеустрій сільськогосподарських підприємств, його мета та зміст.
6. Завдання проектів землеустрою сільськогосподарських підприємств.
7. Види земельпорядних робіт, проведених в процесі земельної реформи в Україні.
8. Роль землеустрою щодо територіальної організації виробництва і раціонального використання земель.
9. Значення землеустрою в охороні природного середовища, відображення її в проектах землеустрою.
10. Порядок (етапи) проведення землеустрою.
11. Види земельпорядних розробок.
12. Основні завдання планування використання та охорони земель.
13. Загальнодержавні та регіональні програми використання і охорони земель.
14. Завдання і зміст Схеми землеустрою, ТЕО використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць.
15. Критерії та показники пропозицій (заходів) з покращення використання та охорони земель
16. Природно-сільськогосподарське, еколого-економічне і ерозійне районування земель. Зонування територій.
17. Поняття земельпорядного проектування, його місце і роль в системі землеустрою України.
18. Об'єкти земельпорядного проектування. Задачі проектування.
19. Предмет і методи земельпорядного проектування.
20. Принципи земельпорядного проектування.
21. Технології земельпорядного проектування.

22. Зміст землевпорядного проектування на сучасному етапі.
23. Документація із землеустрою та її зміст. Класифікація документації із землеустрою.
24. Види проектів землеустрою. Зміст проектної документації.
25. Графічна та текстова частини проекту землеустрою. Кошторисні розрахунки.
26. Правове оформлення проекту. Технічне оформлення проекту.
27. Поняття, складові частини та елементи проекту землеустрою, що забезпечує еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь.
28. Задачі і вимоги до складання проекту землеустрою, що забезпечує еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь.
29. Організація території сільськогосподарського підприємства, як важлива ланка створення просторових умов, що забезпечують еколого-економічну оптимізацію використання та охорони земель.
30. Проект землеустрою, як важлива ланка удосконалення співвідношення і розміщення земельних угідь.
31. Проект землеустрою, як важлива ланка систем сівозмін, сіножате- і пасовищезмін.
32. Проект землеустрою, як важлива ланка системи заходів із збереження і поліпшення природних ландшафтів.
33. Проект землеустрою, як важлива ланка системи заходів відновлення і поліпшення родючості ґрунтів.
34. Проект землеустрою, як важлива ланка комплексу протиерозійних та інших заходів захисту земель від деградації.
35. Порядок, методи і способи складання проекту землеустрою, що забезпечує еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь.
36. Методика проектування. Послідовність робіт щодо складання та обґрунтування проекту. Зв'язок з передпроектними розробками.
37. Поняття про стадійність проектування. Комплексне і робоче проектування. Ескізне (попереднє) і технічне проектування.
38. Зміст проекту землеустрою. Графічна та текстова частини проекту. Кошторисні розрахунки.
39. Правове оформлення проекту. Технічне оформлення проекту. Порядок погодження і затвердження проекту.
40. Підготовчі (камеральні роботи). Зміст підготовчих робіт.
41. Підбір, вивчення і оцінювання існуючих проектів, передпроектних розробок на територію розміщення підприємства.
42. Підбір, вивчення і оцінювання планово-картографічного матеріалу, земельно-кадастрової інформації сільськогосподарського підприємства.
43. Підбір, вивчення і оцінювання матеріалів обстежень (ґрунтових, геоботанічних, водогосподарських, ґрунтово-ерозійних та ін.).
44. Оцінювання агроекологічного стану території. Оцінювання продуктивних і територіальних властивостей землі господарства.
45. Визначення або уточнення особливого режиму і умов землеволодіння і землекористування (обмежень, обтяжень і сервітутів), кадастрового оцінювання земельних угідь.
46. Складання плану землекористування новоствореного аграрного формування, оцінка його точності.
47. Способи вирахування площ сільськогосподарських угідь, складання експлікацій земель.
48. Складання картограми агровиробничих груп ґрунтів, її зміст та призначення.
49. Складання картограми крутості схилів та еродованості земель, її зміст та призначення.
50. Польові підготовчі роботи. Зміст підготовчих робіт.
51. Польове уточнення меж угідь та землекористувань. Вирахування площ, складання контурної експлікації та експлікації земель за угіддям.
52. Проведення землевпорядного обстеження (ґрунтового, геоботанічного, гідротехнічного, лісомеліоративного),
53. Проведення еколого-ландшафтного та ерозійного (районування) території.

54. Зонування території. Визначення агроекологічно сумісних груп земель.
55. Агроекологічна типізація земель. Порядок виділення агроекологічно однотипних територій для конструювання стійких агроекосистем і влаштування на них типів землекористування, сівозмін та полів.
56. Агроекологічне мікрорайонування території і класифікація земель за їх придатністю для вирощування культур.
57. Виявлення земель, що потребують трансформації в інші угіддя. Консервація земель.
58. Виявлення земельних масивів, що потребують поліпшення угідь. Види поліпшення кормових угідь.
59. Попереднє встановлення меж масивів сівозмін, багаторічних насаджень, сіножате та пасовищезмін.
60. Попереднє встановлення площадок для об'єктів нового господарського будівництва, розміщення гідротехнічних протиерозійних споруд, тощо.
61. Попереднє встановлення земель для заліснення, лісосмуг та прибережних захисних смуг вздовж річок, навколо озер, водоймищ тощо.
62. Зміст матеріалів оформлення польових підготовчих робіт і землевпорядного обстеження.
63. Складання креслення землевпорядного обстеження, його зміст та призначення.
64. Складання акту землевпорядного обстеження, його зміст та призначення.
65. Вивчення природних умов господарства – рельєфу, ґрунтового покриву, рослинності, клімату тощо при проведенні підготовчих робіт.
66. Вивчення землекористування (землеволодіння) сільськогосподарського підприємства при проведенні підготовчих робіт.
67. Аналіз і характеристика виробничої і господарської діяльності підприємства.
68. Аналіз господарської діяльності підприємства і перспектив його розвитку.
69. Характеристика просторових умов землекористування.
70. Критерії визначення меж еколого-технологічних груп орних земель.
71. Поняття і зміст завдання для розробки проекту землеустрою, що забезпечує еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь.
72. Обґрунтування основних показників розвитку господарства та типів землекористування в завданні на розробку проекту.
73. Використання розрахунків бізнес-плану при розробці завдання на складання проекту. Нормативи землекористування та дохідності виробництва.
74. Порядок розробки, погодження і затвердження завдання на складання проекту.

## 16. Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки для розробки курсового проекту на тему «Землепорядні вишукування для складання проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь» для студентів напряму підготовки 6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій» усіх форм навчання. Частина 1. Камеральні підготовчі роботи. – П.: ПолтНТУ, 2015. – 85 с.
2. Методичні вказівки для розробки курсового проекту на тему «Землепорядні вишукування для складання проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь» для студентів напряму підготовки 6.080101 «Геодезія, картографія та землеустрій» усіх форм навчання. Частина 2. Польові підготовчі роботи. – П.: ПолтНТУ, 2015. - 49 с.
3. Балакірський В.Б. Формування землекористувань і землеволодінь сільськогосподарських підприємств та громадян: методичні вказівки / В.Б. Балакірський, М.М. Гарбуз, А.В. Корецький, О.Я. Петренко, В.В. Тимошевський, М.В. Червоний. – Х.: ХНАУ, 2006. – 51с.
4. Тимошевський В.В. Програмне забезпечення землепорядних та земельно-кадастрових робіт / В.В. Тимошевський, А.С. Попов. – Х., 2011. – 163 с.
5. Тимошевський В.В. Просторовий розвиток країн Європейського Союзу. Сталий розвиток землекористування: лекція / В.В. Тимошевський, Н.В. Мокерова. – Х., 2010. – 17 с.
6. Тимошевський В.В. Поняття недоліків та оцінка просторових умов землеволодінь та землекористувань сільськогосподарських підприємств: лекція / В.В. Тимошевський, В.Б. Балакірський, Н.В. Мокерова. – Х., 2010. – 21 с.

## 17. Рекомендована література

### Базова

1. Третяк А.М. Землепорядне проектування: Теоретичні основи і територіальний землеустрій. – К.: Вища освіта, 2006. – 528 с.
2. Третяк А.М. Теоретичні основи землеустрою. – К.: ІЗУ УААН, 2002. – 152 с.
3. Третяк А.М. Наукові основи економіки землекористування та землепорядкування / А.М. Третяк, В.М. Другак. – К.: ЦЗРУ, 2003. – 337 с.
4. Богіра М.С. Землепорядне проектування: теоретичні основи і територіальний землеустрій: навч. посібник / М.С. Богіра, В.І. Ярмолюк. – Л.: ЛНАУ, 2010. – 334 с.
5. Сулин М.А. Землеустройство сельскохозяйственных предприятий: учеб. пособие. – Лань, 2002. – 221 с.
6. Сулин М. А. Основы землеустройства: учеб. пособие. – СПб.: Лань, 2002. – 128 с.
7. Сулин М.А. Землеустройство / М.А. Сулин: учеб. пособие. – Лань, 2005. – 448 с.
8. Чешев А.С. Основы землепользования и землеустройства / А.С. Чешев, В.Ф. Вальков. – РнД.: МарТ, 2002. – 544 с. (Серия «Экономика и управление».)
9. Волков С.Н. Землеустройство. – Т.1: Теоретические основы землеустройства. – М.: Колос., 2001. – 494 с.
10. Волков С.Н. Землеустройство. – Т.3: Землеустроительное проектирование. Межхозяйственное (территориальное) землеустройство. – М.: Колос., 2002. – 384 с.
11. Управління земельними ресурсами: Законодавча база, Т. 1.: наук. вид. / О.І. Мітрофанова, М.О. Пілічева, А.Я. Сохнич, О.О. Костишин, М.В. Смолярчук, А.П. Лізунова, А.С. Попов. – Донецьк: УНИТЕХ, 2012. – 406 с.
12. Управління земельними ресурсами: Сталий розвиток сільських територій, Т. 6.: наук. вид. / С.С. Радомський, В.В. Тимошевський, А.С. Попов, М.Г. Ступень, Л.В. Ткачук, Н.Є. Стойко, А.М. Шворак. – Донецьк: УНИТЕХ, 2012. – 461 с.

1. Земельний Кодекс України. зі змінами від 28.12.2007. – Інфодиск, 2008.
2. Про землеустрій: Закон України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=858-15>.
3. Про Генеральну схему планування території України: Закон України від 7 лютого 2002 року № 3059-III // Відомості Верховної Ради. – 2002. – № 30. – С. 204.
4. Концепція загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?9689>
5. Про охорону земель: Закон України // Урядовий кур'єр №144 від 6.08.03 р.
6. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України // Урядовий кур'єр №134 від 23 липня 2003 р.
7. Про фермерське господарство: Закон України // Урядовий кур'єр №159 від 28 серпня 2003 р.
8. Про господарські товариства: Закон України Законодавчі акти і нормативні документи. „Юрист–Плюс”, 2013.
9. Про охорону навколишнього середовища: Закон України Законодавчі акти і нормативні документи. „Юрист–Плюс”, 2013.
10. Про оренду землі: Закон України // Урядовий кур'єр №203-204, 22 жовтня 1998.
11. Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки.: Закон України Законодавчі акти і нормативні документи. „Юрист – Плюс”, 2013.
12. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв) : Закон України // Урядовий кур'єр №124 від 9 липня 2003р.
13. Положення Про Державне агентство земельних ресурсів України: Указ Президент України від 08.04.2011р. № 445/2011 // Уряд. кур'єр. – 2011. – № 80.
14. Концепція загальнодержавної програми сталого розвитку сільських територій до 2020 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?9689>
15. Економіка сільського господарства: навч. посібник / В.К. Збарський, В.І. Мацибора, А.А. Чалий та ін.; за ред. В.К. Збарського і В.І. Мацибори. – К.: Каравела, 2009. – 264 с.
16. Лоцмер М.О. Оценка и совершенствование землепользований сельскохозйственных предприятий: учеб. пособ. – Елгава., 1980. – 120 с.
17. Гуцуляк В.М. Ландшафтна екологія / В.М. Гуцуляк. – Чернівці: Рута, 2002. – 272 с.
18. Добряк Д.С. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах / Д.С. Добряк, Д.І. Бабміндра. – К.: Урожай, 2006. – 336 с.
19. Добряк Д.С., Канааш О.П., Розумний І.А. Класифікація та екологічнобезпечне використання с.-г. земель: Наук. монографія / Д.С. Добряк, О.П. Канааш, І.А. Розумний – Ін-т землеустрою УААН. – К., 2001. – 307 с.
20. Третяк А.М. Економіка землекористування та землевпорядкування: навч. посібник / А.М. Третяк. – К.: ТОВ ЦЗРУ, 2004. – 542 с.
21. Сохнич А.Я. Екологічні аспекти землекористування / А.Я. Сохнич. – Львів: Українські технології, 1998. – 44 с.
22. Сохнич А.Я. Оптимізація землекористування в умовах реформування земельних відносин / А.Я. Сохнич. – Львів:Українські технології, 2000. – 108 с.

### **18. Інформаційні ресурси**

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Землеустрій» для студентів спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» усіх форм навчання / Тимошевський В.В., Ільченко В.В. – Полтава, ПолтНТУ, 2019. – 23 с.  
(Електронна версія знаходиться в електронній бібліотеці ПолтНТУ).